

NASEOBINSKI NALAZI KASNOG BAKRENODOBNOG I MLAĐEG ŽELJEZNODOBNOG SLOJA U TERENSKOM DNEVNIKU S ISKOPAVANJA NALAZIŠTA VUKOVAR-LIJEVA BARA (1951-1953. GOD.)

UDK 904 (497.5) "639"

Primljeno/Received: 2003. 26. 05.

Prihvaćeno/Accepted: 2003. 09. 15.

Željko Demo

HR 10000 Zagreb

Arheološki muzej u Zagrebu

Trg N. Šubića Zrinskog 19

zeljko.demo@zg.htnet.hr

Arheološko nalazište Vukovar-Lijeva bara uglavnom je poznato po nalazima grobova kasnobrončanodobne daljske kulture i ranosrednjovjekovne bjelobrdске kulture, dok su naseobinski ostaci i nalazi još dvaju pretpovijesnih razdoblja slabo poznati i uglavnom su arheološki nesistematizirani. Njihovo postojanje potvrđuju malobrojne zabilješke sačuvane u terenskoj dokumentaciji (Dnevnik) ali i poneki fotosnimak nastao tijekom iskopavanja. Namjera je ovog teksta postojeće terenske zabilješke tabelarno predstaviti i arhivski obraditi te potaknuti interes za stručnu i znanstvenu obradu prikupljene arheološke građe.

Ključne riječi: Vukovar, Lijeva bara, pretpovijest, bakreno doba (eneolitik), kasno brončano doba, starije željezno doba (halštat), mlade željezno doba (laten), daljska kultura, kostolačka kultura, naselje, ognjišta, naseobinski nalazi, bjelobrdсka kultura.

Na Lijevoj bari u Vukovaru obavljeno je 1951.-1953. godine sustavno arheološko iskopavanje kojom su prigodom temeljitije istraživani ostaci pretpovijesne nekropole daljske kulture kasnog brončanog i starijeg željeznog do-ba i ranosrednjovjekovno groblje bjelobrdске kulturne pripadnosti (Vinski 1955: 235-238; Vinski 1959: 100102). Iako se još prigodom prve stručne inspekcije te-rena i tijekom probnog arheološkog zahvata početkom 1951. godine naslutilo "da se na tom terenu nalaze i naselja jedne druge kulture, a postoji i mogućnost, da se osim ovih kultura nalaze i ostaci drugih dosad neotkrivenih kultura" (Demo 1996: 29 i n. 67), tek je mnogo kasnije u stručnoj literaturi iznesena tvrdnja o stvarnom i tvarnom postojanju jednog vrlo oštećenog i poremećenog kasnolatenskog naselja datiranog u stoljeće pr. i pos.Kr. (Majnarić-Pandžić 1970: 60, 118 n. 352), pa su na kraju bili prepoznati i razlučeni čak i malobrojni naseobinski nalazi kasnobakrenodobne kostolačke kulture (D.B-L 1996: 91-92 br. 54a.1 i 54b.2; Demo: 1996, 31 i n. 75).

Osnovne podatke o tijeku iskopavanja i nalazima na koje se nailazilo sadrže terenski dnevници svih triju arheoloških kampanja (dalje: *Dnevnik*), grobni zapisnici s ortogonalnim crtežima velike većine skeletnih i žarnih grobova (dalje: *Zapisnik*) te uistinu brojni fotosnimci grobova, blokova i sonđi. Terenska dokumentacija je najiscrpnija u bilježenju podataka o nalazima ranosrednjovjekovnog groblja, znatno je manje usredotočena na podatke vezane uz nalaze pretpovijesne nekropole dok se nalazi drugih arheoloških razdoblja doimlju kao usputno i površno spomenute činjenice i bez sadržajnijih su opažanja, podataka ili tumačenja.

Za razliku od arheološke ostavštine kostolačke kulture čiji se tragovi u terenskoj dokumentaciji nigdje izrijekom ne navode - na samo jednom mjestu, pripisani vučedolskoj kulturi, spominju se "ispreturani fragmenti jedne crnofirnisane zdjele s bijelom inkrustacijom" (*Dnevnik*, ad 10.IX.1951.) - nalazi mladeželjeznodobnog razdoblja više puta su i izravno spominjani. *Dnevnik*, koji je osnovni izvor ovih podataka, dosljedan je u

korištenju nazivlja kojima označava pripadnost predmeta nekom od dvaju željeznodobnih razdoblja, tako da pridjevom *halštatski* označava predmete i nalaze starijeg željeznog doba, a pridjevom *latenski* predmete i nalaze mlađeg željeznog doba.

Mlađeželjeznodobni nalazi otkriveni i prepoznati tijekom arheoloških iskopavanja i u *Dnevniku* pripisani latenu ili označeni pridjevom latenski potječu iz 22 od ukupno 116 arheološki cjelovito ili dijelom istraženih blokova i sondi (sonde A-P). Uz ta 22 bloka latenski nalazi izrijekom su spomenuti 35 puta:¹ u 31 primjeru

pripisani latenu ili s pridjevom latenski obilježeni su pojedinačni ili nepobrojani, cjeloviti ili fragmentirani nalazi keramičkih posuda (88,57%), u 3 primjera nalazi fibula (8,57%), a u samo jednom primjeru spominje se nalaz latenskog mača (2,86%). Keramiku, među latenskim nalazima s Lijeve bare najbrojniju, *Dnevnik* pobliže ne opisuje ali ju ipak, kadgod je bilo moguće, razvrstava prema boji dijeleći je na sivu, crvenu, bojanu ili polikromu keramiku, a od ukrasnih motiva na keramici uočava i spominje jedino primjere metličastog ukrašavanja (**Sl. 1**).

Broj	Blok	Opis nalaza	Datum
1	V/13-VI/13	U bloku V/13 iskopan je četvrti otkopni sloj... U istom sloju polja d) ustanovljena je lubanja skeleta koja vjerojatno prelazi u polje VI/13, a u njezinoj blizini iskopana je cijela latenska posuda i nekoliko fragmenata latenske keramike.	30.VIII.1952.
2	VI/13c	U bloku VI/13 izoliran je grob u polju b) i trećem otkopnom sloju. U istom otkopnom sloju u polju c) pronađen je veći rub latenske posude	28.VIII.1952.
3	VII/6b	U bloku VII/6 u drugom otk. sloju u polju b) uočena je lubanja skeleta. U istom polju, u 3. otk. sloju javljaju se fragmenti bojane latenske keramike, te jedna b r o n č a n a (latenska) f i b u l a . Na mjestu gdje su nađeni ovi nalazi, uočljiv je trag pepeljaste zemlje.	24.VIII.1953.
	VII/6b	U bloku VII/6 u 3. otkop sloju polja b) izolirana glava skeleta koji prelazi u blok VIII/6. U istom polju i sloju izoliran dječji skelet; od ovog dječjeg skeleta prema sjeveru, u istom polju od 3-5. otkop. sloja proteže se arheološki sloj koji u tlocrtu ima oblik nepravilnog kruga, a u presjeku nepravilne t r b u š a s t e j a m e koji je ispunjen pepelom, paljevinom, paljenim kostima i fragmentiranom sivom i polihromom latenskom keramikom latenskom ²	25.VIII.1953.
4	VIII/13	U drugom otkopnom sloju bloka VIII/13 fragmenti latenske keramike, jedan pršljen i komadić željeza nepoznate funkcije.	30.VIII.1952
5	XI/10-d	U blokovima XI/10-d i XII/10-c iskopan je treći otkopni sloj, te peti do zdravice. Četvrti sloj je dao jednu četvrtinu pršljena od kamena. U četvrtom sloju bloka XI/10-d nešto lijepe latenske keramike . Ispod groba br. 71 izoliran je u četvrtom otkopnom sloju halšt. grob sa žarom. U bloku XII/10-c također je izoliran halšt. grob. U bloku XI/10-d izolirano je o g n j i š t e u četvrtom otkopnom sloju.	27.VIII.1952.
		U 4. otkopnom sloju polja d) izolirana glava skeleta koji prelazi u blok XI/10...	11.IX.1952.
		U ovom bloku u 2. otkopnom sloju fragmenti preth. keramike. U 3. otkopnom sloju također, a u 4. otkopnom sloju u polju d) tragovi paljevine i o g n j i š t a s pepelom i djelovima latenske keramike.	
		U bloku XI/10... U polju a-c) i 5. i 6. otkopnom sloju velika naslaga pepela, paljevine, te fragmenata sive latenske i bojadisane lat. keramike.	12.IX.1952.

¹ *Dnevnik*, ad 21.IX.1952, osim nalaza s Lijeve bare uzgredno spominje i ulomke latenske keramike prikupljene "pred samostanom u starom Vukovaru" gdje je nađen "jedan fragment slavenske keramike, a ustanovljeno je također hrbina latenske keramike na površini".

² Iz bloka VII/6b (5. otkopni sloj) potječe siva zdjela bikoničnog oblika i oštro izvijenog oboda (AMZ P-18455), Majnarić-Pandžić 1970: 99, Tab. L:5; D.B-L 1996: 92 br. 57b.2.

6	XII/10c	U trećem otkopnom sloju XII/10-c veće količine latenske keramike otkopnom sloju polja XI/10-d uočen je željezni kovani čavao.	26.VIII.1952.
7	XII/12	U bloku XII/12 u drugom otkopnom sloju mnogo pepela, paljevine i fragmenata	15.IX.1952.
8	XIII/7a-b,d XIII/7b	U polju a-b)-d) 5. otk. sloja uočio se sloj zemlje pomiješan sa pepelom. Na rubu pepeljastog sloja, nađeni su fragmenti latenske keramike. U 5. otk. sloju, na južnom rubu bloka, u poljima c-d) uočen je deblji sloj pečene zemlje nepravilnog oblika. Blok je kopan do 5. otk. sloja. U bloku XIII/7 u polju b), u 3. otk. sloju javila se lubanja skeleta. U istom polju i sloju, fragmenti sive latenske keramike.	21.VIII.1953. 20.VIII.1953.
9-10	XIV-XV/-6 (=sonda D)	Sonda D... Svuda je u svim slojevima davala fragmente halštatske i latenske keramike, koji su bili ispreturani. Prema iskazu seljaka bio je na mjestu sonde prije vinograd.	6.IX.1951.
11	XIV/11	U bloku XIV/11 u drugom otkopnom sloju po prilici u sredini bloka nađena je veća količina latenske fragmentirane keramike. ⁴	6.IX.1952.
12	XV/3a,d XV/3 XV/3	U bloku XV/3 u sjev. zap. uglu polja a) od 3-5. otk. sloja r a z r o v a n o o g n j i š t e ili grob sa paljevinom i fragmentima latenske keramike... U istom otkopnom sloju polja d) u njegovom jug.-ist. uglu skeletni je grob prosjekao prehist. o g n j i š t e,.. Crtani su grobovi: ...392, o g n j i š t e nad njim (XV/3)... Kotirani su grobovi: o g n j i š t e kraj groba 392... ▼ 105,38... Prigodom skidanja ognjištaju bloku XV/3 kraj groba 392 ustanovilo se sljedeće: Dno o g n j i š t a sastoji se od dva sloja od kojeg prvi gornji sloj čini nabijena i propaljena zemlja u dubini cca 2-2,5 cm, ispod kojega se nalazi tarac ili opločenje od fragmenata latenske keramike sive sa metličastim ukrasom i bez ukrasa. Ispod tog drugog sloja bila je zdravica. Nije bilo tragova spaljenih kostiju ni lijepa ni paljevine. (Tab. 1:1)	27.VIII.1953. 1.IX.1953. 2.IX.1953. 3.IX.1953.
13	XV/8	U bloku XV/8 dislocirane ljudske i životinjske kosti u 2. otkopnom sloju. U III. otkopnom sloju fragmenti latenske keramike i dislocirane životinjske kosti.	12.IX.1952.
14	XV/13d	U bloku XV/13 ...u 3. otkop. sloju bilo je nalaza - ulomak latenske keramike.	13.VIII.1952.
15	XVI/2a-b XVI/2d	U bloku XVI/2 u trećem i četvrtom otkopnom sloju, po cijelom bloku, nađeno je dosta fragmenata keramike i životinjskih kostiju. U četvrtom otkopnom sloju u polju a-b) uz sjev. rub bloka nađena je b r o n č a n a latenska f i b u l a oštećena. Kopan je do petog otkopnog sloja. U bloku XVI/2 u petom otkopnom sloju u polju d) ustanovljen je kostur koji dodiruje istočni rub bloka. U istom sloju uz sjeverni rub bloka nađeni su fragmenti latenske keramike. Blok je kopan do sedmog otkopnog sloja. ⁵	7.VIII.1953. 8.VIII.1953.
16	XVI/3c-d	U bloku XVI/3 u 3. otk. sloju, u poljima c-d) iskopan je ve i broj fragmenata sive i crvene latenske keramike, koja je dislocirana prilikom sahrane ranosrednjovjekovnih mrtvaca. U bloku XVI/3 , spomenuta žara u polju c) ne predstavlja žarni grob, te je skinuta. U 4. otk. sloju polja b), pojavio se skelet. U poljima c-d), između grobova naišlo se na fragmente latenske keramike, pepela i životinjskih kostiju, a u polju c) istog sloja nađeno je dno posude sa pepelom, te fragmenti bojadisane keramike	20.VIII.1953. 21.VIII.1953.

³ Iz bloka XII/12c potječe "kalup za perlice" (AMZ S-2931) nađen u 3. otkopnom sloju koji je sadržavao "dosta fragmenata preth. keramike, paljevine i pepela", Dnevnik, ad 11.IX.1951.

⁴ Iz bloka XIV/11 potječe siva zdjela bikoničnog oblika i oštro izvijenog oboda (AMZ P-17772), D.B L 1996, 92 br. 57a.1.

⁵ Iz bloka XVI/2 (5. otkopni sloj) potječe getska zdjelica narančastocrvene boje, poluloptastog oblika i izvijenog oboda (AMZ P-b.b.), D.B L 1996, 92 br. 57d.4.

17	XV/6	U bloku XVI/6 prvi i drugi otkopni sloj dali su nešto fragmenata prehistorijske keramike, halštatske i latenske . U trećem otkopnom sloju također fragmenti keramike, a na granici polja a) i b) nađeni su tragovi neodređen funkcije.	19.VIII.1952.
18	XVI/15 XVI/15a	U bloku XVI/15 očišćeni su grobovi: 252, dječji s nalazima; oko vrata zrnca đerdana, sa svake strane glave po jedna stožasta naušnica, ispod prvih vratnih kralježnjaka probušeni novac...XVI/15, g r o b 252 sa oštećenom b r o n č a n o m latenskom f i b u l o m ispod glave; ⁶ U bloku XVI/15 u drugom otkopnom sloju, u polju a) izoliran je sasvim mali dječji grob. U polju b) izoliran je još jedan dječji grob. U polju a) trećeg otkopnog sloja 0,50 m. od površine, 1,20 m. od sjev. ruba, 2 m. od zap. ruba bloka, nađen je latenski mač kojemu manjka vrh.	12.VIII.1953. 25.VIII.1953. 11.VIII.1953.
19	XVII/15	U bloku XVII/15 razasuto po površini nađeno je dosta fragmenata latenske keramike a u sredini bloka b r o n č a n a i g l a sa okruglom glavicom. ⁷	10.VIII.1953.
20	XVIII/4	U bloku XVIII/4 u četvrtom otkopnom sloju pojavili su se tragovi paljevine s pepelom u polju a). U petom otkopnom sloju nastavlja se pojas paljevine s fragmentima latenske keramike, l i j e p a i paljenih životinjskih kostiju. Blok je kopan do šestog otkopnog sloja.	8.VII.1953.
21	XIX/6 (=sonda A)	Otkopni slojevi do 0,80 m. bili su u humusu i sadrže ostatke prilično brojne dislocirane prehistorijske keramike u fragmentima, najviše halštatske i latenske i par kremenih artefakata...U dubini od 1,02 m. u ilovači, ustanovljen halštatski grob tipa pepeonih žara/žarni grob Ž₂ Grob je bio po svoj prilici <i>in situ</i> , iako je na 10 cm udaljenosti od njega ustanovljeno ulomaka ispreturane halštatske i latenske keramike. Kopalo se ovog dana na sondi A do dubine od 1,20 m.	4.IX.1951.
21	XIX/-1 (=sonda C)	Sonda je kopana do dub. 0,75 m i stalno je davala krhotine pretežno latenske keramike. Na južnom dijelu sonde po njezinoj širini od 0,25 m dub. pruža se pepeljasti sloj i on je dao najviše latenskih krhotina.	5.IX.1951.

Sl. 1 Blokovi s nalazima latenske keramike / Quadrants with finds of La Tène pottery.⁸

Relativna dubina većine nalaza latenske keramike nalazila se na razini 3. i 4. otkopnog sloja (▼ ca. 40-80 cm), a na mjestima gdje se osim keramike spominju nakupine pepela, paljevine, kostiju, zapečene zemlje ili ostaci ognjišta, razina nalaza obično se spuštala do dubine 4. i 5. otkopnog sloja (▼ ca. 80-100 cm) i u samo jednom primjeru dostizala je dubinu 6. otkopnog sloja (oko 100-120 cm). Rijetki nalazi latenske keramike zatečeni u 2. otkopnom sloju (▼ ca. 20-40 cm) ukazuju na poremećenost arheoloških slojeva otkrivenih na pojedinim dijelovima nalazišta.

U 13 blokova (59,09%) uz nalaze latenske keramike spominju se ili se opisuju naseobinski ostaci i njihovi

tragovi, a ponekad i drugi arheološki nalazi. Među naseobinskim ostacima dva puta se izrijekom spominju ognjišta popraćena nalazima pepela i paljevine (blok XI/10a,c-d) ili paljevine i propaljene zemlje ispod koje se nalazio "tarac ili opločenje od fragmenata latenske keramike" (blok XV/3a,d). Osim spomenutih, naseobinski ostaci i tragovi pepela, paljevine, kostiju i propečene zemlje ili lijepa združeni s latenskom keramikom spominju se u još 8 blokova, a u preostala 3 bloka latenska keramika spomenuta je zajedno samo s ponekim pretpovijesnim, latenskim ili vjerojatno latenskim predmetom (Sl. 2).

⁶ Fibula je u ranom srednjem vijeku sekundarno upotrebljena kao jedan od dva metalna privjeska na ogrlici od perli i metalnih privjesaka, Demo 1996, 85 br. 40.3-4.

⁷ Iz jedne prethodne bilješke zaključiti je da je blok XVII/15 istoga dana istraživan na dubini od 3. otkopnog sloja (▼ ca. 40-60 cm) naniže, *Dnevnik*, ad 10.VIII.1953.

⁸ Iz bloka XIII/5 (u *Dnevniku* nespomenut po nalazima latenske keramike) potječe primjerak sive posude, blago naglašenog trbuha i valjkasto izdignutog vrata (AMZ P-18479), Majnarić-Pandžić 1994, 76 (Sl. gore desno); D.B L 1996, 92 br. 57c.

Red. br.	Blokovi s nalazima latenske keramike	Naseobinski ostaci i njihovi tragovi					Drugi arheološki nalazi
		pepeo*	paljevina	kosti**	peč. zemlja***	ognjište	
3.1	VII/6b	o	o	o	-	-	latenska fibula (AE)
4.2	VIII/13	-	-	-	-	-	pršljen, komadi željeza
5.3	XI/10a-d	o	o	-	-	o	pršljen, čavao (Fe)
7.4	XII/12c	o	o	-	-	-	(kalup za lijevanje)
8.5	XIII/7a-b,d	o	-	-	o	-	-
12.6	XV/3a,d	-	o	-	o	o	-
13.7	XV/8	-	-	o	-	-	-
15.8	XVI/2,a-b,d	-	-	o	-	-	latenska fibula (AE)
16.9	XVI/3c-d	o	-	o	-	-	-
19.10	XVII/15 (sredina)	-	-	-	-	-	igla (AE)
20.11	XVIII/4a	o	o	o	o	-	-
21.12	XIX/6 (= sonda A)	-	-	-	-	-	par kremenih artefakata
22.13	XIX/-1 (= sonda C)	o	-	-	-	-	-

(7) (5) (5) (3) (2)

[Legenda: * pepeo = pepeo, pepeljasti sloj; **kosti = životinjske kosti, paljene životinjske kosti; ***peč. zemlja = pečena zemlja, propaljena zemlja, lijep]

* *Napomena*

3.1 Sloj se proteže u dubini od oko 50 cm obuhvaćajući 3-5. otkopni sloj; "brončana (latenska) fibule" zatečena je u 3. otkopnom sloju (▼ ca. 40-60 cm). 4.2 Svi nalazi pripisani su 2. otkopnom sloju (▼ ca. 20-40 cm). 5.3 Kameni pršljen od kojeg je sačuvana samo "četvrtina" zatečen je u 4. otkopnom sloju (▼ ca. 60-80 cm); čavao je zatečen u 2. otkopnom sloju (▼ ca. 20-40 cm). 7.4 Iz istog bloka potječe nalaz jedne polovice dvodijelnog "kalupa za perlice" (S-2931) nađenog	u 3. otkopnom sloju (▼ ca. 40-60 cm) zajedno s "dosta fragmenata preth. keramike, paljevine i pepela" (<i>Dnevnik</i>, ad 11.(X.1951). 15.8 Oštećena "brončana latenska fibula" otkrivena je u 4. otkopnom sloju (▼ ca. 60-80 cm). 20.11 "Brončana igla s okruglom glavicom" zatečena je u sredini bloka na dubini koja nije mogla biti plića od 3. otkopnog sloja (▼ ca. 40-60 cm). 21.12 Otkopni sloj nije naveden (kremeni artefakti nalazili su se u otkopnom sloju kopanom do dubine od ca. 0,80 cm).

Sl. 2 *Blokovi s nalazima latenske keramike združene s naseobinskim ostacima i njihovim tragovima te drugim arheološkim nalazima /*
 Quadrants with finds of La Tène pottery together with settlement remains and their traces, as well as other archaeological finds.

Osım ognjišta otkrivenih u blokovima s nalazima latenske keramike (blokovi XI/10a-d i XV/3a,d), u terenskoj dokumentaciji ognjišta se izriječno spominju ili opisuju još četiri puta: tri ognjišta opisuje *Dnevnik* (blokovi V/5c-d, X/6 i XVI/8a-c), a jedno je ognjište zamijetiti jedino na planu groblja gdje se nalazi ucrtano u neposrednoj blizini ranosrednjovjekovnog groba 121 (blok XIV/8). Osım ovih, naseobinske ostatke neiskazane kao ognjišta moguće je u *Dnevniku* prepoznati na još nekoliko mjesta gdje ih se opisuje kao "kružni keramički tarac" ili

"kružna površina popločena keramikom" zatečena kod nogu ranosrednjovjekovnog gr. 183 (blok XV/12c), kao "amorfnı sloj paljevine, životinjskih kostiju i fragmenata prethistorijske keramike" nakon kojih slijede "dijelovi lijepa" zamijećeni ispod ranosrednjovjekovnog gr. 399 (blok XV/4), kao "nekoliko grumena pečene gline i sitnih nagorenih kostiju" (blok XIII/4d) ili pak kao poblıže nedefinirani "tragovi crvene zapečene zemlje" uočeni u bloku (blok XVI/9) koji je sadržavao životinjske kosti, ulomke keramike, razbijene posude i jedan mikrolit (Sl. 3).

Broj	Blok	Opis ognjišta	Datum
1	V/5c-d V/5 V/5	U bloku V/5 u 4. otk. sloju u polju b) naznačena je lubanja skeleta. Na dnu 5. otk. sloja, u polju c-d) uočeno je i izolirano ognjište. Ognjište je nepravilno-kružnog oblika, po rubu oivičeno fragmentima lijepa sa tragovima šiblja. U sredini ognjišta kružni trag pepela s velikim grumenima lijepa i jednim kamenom (kvarcit). Svi s tragovima paljevine. Na jugu ovog pepeljastog pojasa, kosti neke male ptice, a na sjevernom rubu jedno životinjski rebro. Preko jug-ist. ruba ognjišta nalazi se postament groba. Na postamentu groba u boji zemlje jasno se razabire ivica ognjišta. Kotirani su grobovi: ... ognjište V/5... ▼ 105,14... Skinuto je također ognjište u bloku V/5, te su osim fragmenata i velikih komada lijepa s tragovima šiblja ustanovljene paljevine životinjskih i ljudskih kostiju, kao i hrbine halštatske keramike. Sloj lijepa na ognjištu iznosio je dubinu jednog otkopnog sloja. (Tab. 1:2)	18.VIII.1953. 24.VIII.1953 27.VIII.1953.
2	X/6a	U bloku X/6 kopani su usjeci u južnom zidu bloka za dva groba. U polju a), ispod samog kostura uočeni su tragovi paljene zemlje, pepela, te ostaci spaljenih ljudskih i životinjskih kostiju. Blok je završen s 5. otk. slojem. Crtani su skeleti: ...386 + ognjište ,... Kotirani su grobovi: ... ognjište kraj groba 386... ▼ 105,69...	26.VIII.1953 29.VIII.1953. 2.IX.1953.
3	XVI/8	---	?
4	XVI/8a XVI/(8a-d) XVI/(8a-d) XVI/8	U bloku XVI/8 u polju b) na dnu drugog otkopnog sloja pojavili su se djelovi dviju lubanja. U istom otkopnom sloju nađeno je dosta fragmenata keramike. U polju a) trećeg otkopnog sloja nađen je jedan pršljen; u istom sloju je bilo dosta dislociranih ljudskih i živ. kostiju. Kopanje istog sloja nije završeno. U bloku XVI/8 u četvrtom otkopnom sloju polja d) pronađena je lubanja. Skelet je izoliran. U četvrtom otkopnom sloju u centru bloka pronađeno je dosta tragova pečene zemlje sa komadićima nagorelih kostiju. Vjerojatno mjesto lomače ilirske nekropole. U četvrtom otkopnom sloju polja c) pojavile su se kosti skeleta, koji vjerojatno prelazi u polje d) bloka XV/8, koji se još ne kopa. U četvrtom otkopnom sloju u polju c) bloka XVI/8 nađena je mala posuda sa odbijenim rubovima. U istom sloju u polju c) uočena je lubanja i izoliran u polju a-b) oštećen dječji kostur. U sredini bloka oštećen dječji kostur. U sredini bloka oštećeno ognjište sa mnogo nagorelih živ. kostiju, jedna mala posuda, jedan gvozdeni predmet u obliku šila, četiri velike i 1 mala grijalica. U bloku XVI/8 završeno je sa radovima i izolirano ognjište sa grijalicama. Crtani su grobovi br. 64, 95 i ognjište u bloku XVI/8. (Tab. 1:3)	23.VIII.1952. 25.VIII.1925 26.VIII.1952 27.VIII.1952 2.IX.1953.
Broj	Blok	Opis naseobinskih tragova i ostataka (bez spominjanja ognjišta)	Datum
1	XIII/4d	U bloku XIII/4 u polju c) u drugom i trećem otkopnom sloju nađeno je više ispreturanih životinjskih kosti. U trećem otkopnom sloju, u polju c) uz zapadni rub uočena je noga kostura, koji prelazi u blok XII/4. U polju c) istog otkopnog sloja nađene su dvije oštećene halštatske posude i fragmenti. U polju c-d) u južnom rubu bloka uočen je kostur. U polju d) sjevernije od prvoga uočena je lubanja drugog skeleta. U polju d) istog sloja nađeno n e k o l i k o g r u m e n a p e č e n e g l i n e i sitnih nagorelih kostiju.	10.VIII.1953.
2	XV/4a-d	U bloku XV/4 u polju a-b) u 6. otk. sloju konačno je izoliran skeletni grob. U 5. otk. sloju, polje c) izoliran je pretureni skeletni grob. Sredinom ovog bloka prostirao se a m o r f n i s l o j p a l j e v i n e , ž i v o t i n j s k i h k o s t i j u i f r a g m e n a t a p r e h i s t. k e r a m i k e . Iskopom 6. sloja u poljima a-b završen je ovaj blok.	29.VIII.1953.
3	XV/4a-b	<i>Zapisnik</i> , br.399/1.IX.1953. - Specijalna zapažanja: ispod grobne rake, uočljivi su s južne strane dijelovi lijepa; na dubini od cca. 30 cm; koliko je uočljivo.	1.XI.1953.

3	XV/12c	U bloku XV/12 u polju c) u 3. otkopnom sloju skelet ispred njegovih nogu kružna površina popločena keramikom. U polju c) ispod regia glave skeletni grob sa žarama. U polju c) u istom sloju sličan manji popločeni prostor s tragovima paljene zemlje. Od zemljanih radova i iskopa rušeni su pregradni zidovi i postamenti grobova, te je do zdravice prekopan kružni keramički tarac do groba 183 u bloku XV/12-c.	15.IX.1952.
	XV/12c		20.IX.1952.
4	XVI/9	U bloku XVI/9 do trećeg otkopnog sloja nađeni su samo dijelovi životinjskih kostiju i fragmenti keramike.	23.VIII.1952
	XVI/9b-c	U bloku XVI/9 na dnu trećeg otkopnog sloja u polju a-b) uočen i izoliran skelet. U polju c), u istom sloju tragovi crvene pečene zemlje. U polju b) četvrtog otkopnog sloja uočen je drugi skelet u blizini istog skeleta u istom otkopnom sloju nađene su razbijene posude.	25.VIII.1952.
	XVI/9a	U polju a) bloka XVI/9 nađen jedan mikrolit. (Tab. 2:1-2)	26.VIII.1952.

Sl. 3 Blokovi s nalazima ognjišta i drugim naseobinskim tragovima (bez spominjanja nalaza latenske keramike) Quadrants with finds of hearths and other settlement traces (without mention of La Tène pottery).

Brojna ognjišta⁹ i ostaci podnica napravljenih od izlomljenih keramičkih posuda prekrivenih nabijenom i zapečenom zemljom nisu jedini, iako jesu najprepoznatljiviji i u terenskoj dokumentaciji najčešće opisani tragovi naseobinskog karaktera. Pored ovih, naseobinskim nalazima pripisati je i niz predmeta u dokumentaciji sporadično spomenutih, ali uočenih i prikupljenih širom nalazišta iz arheoloških slojeva

uništenih ili poremećenih kasnobrončanodobnim i ranosrednjovjekovnim ukopima. Preostaju ne baš malobrojni predmeti zatečeni pored, iznad, ispod ili općenito u blizini ranosrednjovjekovnih skeleta ili pak u zasipu njihovih grobova. Općenito najučestalijim nalazima iskazuju se željezni čavli i životinjski zubi, zatim nakupine drozge, grafita, grumeni rude i raznih metala (olovo, bronca), poneki više ili manje cjeloviti uporabni predmet (željezni nož, željezni klin, koštana

⁹ Zanimljivo je da izraz "ognjište" isključivo koristi Dnevnik, dok se za iste pozicije i iste karakteristike nalaza u stručnim objavama tiskanim ubrzo nakon iskopavanja koristi izraz "zgarište/njem. Brandstelle" (Vinski 1955: 238; Vinski 1959: 101-102). Shodno ovom nazivlju dijeli ih se u dvije skupine od kojih se jednoj pridaje značenje mjesta s "uništenim žarnim grobovima latenske kulture" (1), dok se drugu skupinu označava i tumači "zgarištima za spaljivanje mrtvaca ili kulturnim mjestima za prinošenje životinjskih žrtava" (2):

Broj nalaza prema skupinama (1)	Broj nalaza prema skupinama (2)	Blokovi s nalazima jedne od skupina	"Uništeni žarni grobovi latenske kulture" (1)	"Zgarišta za spaljivanje mrtvaca ili kulturna mjestima za prinošenje životinjskih žrtava" (2)
-	1	V/5c-d	-	o
1	-	XI/10a-c	o	-
2	-	XV/3a	o	-
-	2	XV/3d	-	o
-	3	XV/10a-c	-	(o)
-	4	XV/12c	-	o
-	5	XVI/8a-c	-	o
3	-	XIX/-1	o	-
-	6	XIX/-1 (sj.)	-	o

* Napomena

1.1 = Br. 5 u popisu blokova s nalazima latenske keramike (Sl. 1).

1.2 = Br. 12 u popisu blokova s nalazima latenske keramike (Sl. 1).

1.3 = Br. 21 u popisu blokova s nalazima latenske keramike (Sl. 1).

2.3 Dnevnik ne donosi nikakve podatke o postojanju zgarišta (ili ognjišta) u bloku XV/10a-c.

drška, keramički utezi i pršljeni,¹⁰ kamene kalup, kamene sjekire i kremen) i nekoliko uglavnom fragmentiranih predmeta nejasne ili nepoznate namjene. Samo se nekoliko predmeta može (npr. kamene sjekire), s dosta

vjerojatnosti, dovesti u vezu s keramičkim izrađevinama kostolačke kulture (terina, šalica) i njenim na Lijevoj bari najslabije poznatim kasnobakrenodobnim slojem (Sl. 4).

Red. br.	Blokovi s nalazima (sloj/grob)	Željezo čavao klin	Amorfno grumenje			Kamen sjekira	Kost zub rog	Keramika utezi pršljen	Ostali nalazi
1	IV/5c (3. sloj)	-	-	-	-	1	-	-	
2	V/5d (gr. 318)	-	-	-	1	-	-	-	
3	V/13d (3. sloj)	-	-	-	-	-	-	-	
4	VII/12a-b (gr. 19)	-	-	-	1	-	-	pnn/2 pločica	
5	VIII/9b (gr. 21)	-	-	-	-	-	-	-	
6	VIII/13 (2 sloj)	-	-	-	1	-	-	1	
7	IX/9 (1-3. sloj)	-	-	-	-	-	1	-	
8	X/5d (gr. 382)	-	-	-	1	-	-	-	
9	XI/4b (gr. 416)	-	-	1	-	-	-	-	
10	XI/7b-XII/7a (sloj ?)	1	-	-	-	-	-	-	
11	XI/8b (sloj ?)	1	-	-	-	-	-	-	
12	XI/10d (2. sloj)	1	-	-	-	-	-	1	
13	XII/6a-c (sloj ?)	-	-	-	-	-	1	-	
14	XII/6d (sloj ?)	-	-	-	-	-	1	-	
15	XII/7a (sloj ?)	1	-	-	1	-	-	-	
16	XII/8c (4. sloj)	-	-	-	-	-	-	žrtvenik kalup	
17	XII/12c (2. sloj)	-	-	-	-	-	-	-	
18	XIII/3d (gr. 13)	1	-	-	-	-	-	-	
19	XIII/4d (gr. 238)	1	-	-	-	-	-	-	
20	XIII/6c-d (5. sloj)	-	-	-	-	-	1	-	
21	XIII/9a-b (gr. 56)	1	-	-	-	-	-	-	
22	XIII/16c-d (gr. 310)	-	-	-	-	-	1	-	
23	XIV/7a (4. sloj)	-	-	-	-	1	-	-	
24	XIV/7b (3. sloj)	-	-	-	-	-	-	nož	
25	XIV/7d (sloj ?)	1	1	-	-	-	-	-	
26	XIV-XV//8b (gr.136)	1	-	-	-	-	-	-	
27	XIV/8c (gr. 121)	-	-	1	-	-	-	-	
28	XIV/13a-d (gr. 303)	-	-	-	1	-	-	-	
29	XV/9b (gr. 163)	-	-	-	-	-	-	školjka	
30	XV/12a (▼ 75 cm)	-	-	-	-	-	1	-	
31	XV-XVI/14c (gr. 222)	-	-	-	-	-	-	pnn	
32	XVI/3c-d (▼ 100 cm)	-	-	-	-	-	2	-	
33	XVI/7c (2. sloj)	2	-	-	-	-	-	-	
34	XVI/8a-d (4. sloj)	1	-	-	-	-	-	4	
35	XVI/14d-XVII/14c (gr. 10)	-	-	-	-	-	1	-	
36	XVII/4a (gr. 231)	-	-	-	-	-	1	-	
37	XVII/10b (3. sloj)	-	-	-	-	-	1	-	
38	XVII/15a (2. sloj)	-	-	-	-	-	1	-	
39	XVII/15 (3. sloj ?)	-	-	-	-	-	-	igla	
40	XIX/6 (sloj ?)	-	-	-	-	-	-	kremen/2	

[Legenda: pnn- predmet nepoznate namjene]

¹⁰ Pršljeni su na Lijevoj bari čest nalaz pa ih i *Dnevnik* često spominje (dvadesetak puta). Osim pršljena iz četiri ranosrednjovjekovna groba (gr. 122, 218, 281, 289), znatno je veći broj primjeraka moguće dovesti u vezu s pretpovijesnim grobovima ali se takvima u *Dnevniku* izravno iskazuju samo pršljeni iz jednog paljevinskog (Ž2) i jednog skeletnog pretpovijesnog groba (gr. 269).

¹¹ D.B-L 1996: 91-92 br. 54a.1 i 54b. Osim ovih, za još nekoliko ulomaka različitih oblika kostolačke keramike s Lijeve bare, v.: Balen 2002, 155-156.

* *Napomene:*

- 1 *Dnevnik*, ad 21.VIII.1953 (“...*polovica kamene sjekire...*”).
- 2 Grumen bronce nađen “*na lijevoj strani kraj rebara*” (*Dnevnik*, ad 19.VIII. 1952); AMZ S-2730.
- 3 *Dnevnik*, ad 29.VIII. 1952.
- 4 Grumen rude nađen je “*uz desnu nadlakticu*”; predmet nepoznate namjene (metal ?; izgubljen), zatečen “*uz lijevu cjevanicu*”; predmet nepoznate namjene (kost), bez podataka o mjestu nalaza (*Zapisnik*, br. 19/13.IX. 1951); AMZ S-2441 (ruda); AMZ S-2442 (predmet nepoznate namjene; kost).
- 5 Bronca (mesing), ulomak; *Dnevnik*, ad 17.IX.1951, opisuje nalaz kao “*komadić zlatne pločice od lima sa starim lomom neodređene funkcije*” zatečen “*ispod lijeve podlaktice*”; AMZ S-2444.
- 6 *Dnevnik*, ad 30.VIII.1952, kao nalaze zatečene zajedno spominju se ulomci “*latenske keramike, jedan pršljen i komadić željeza nepoznate funkcije*”.
- 7 *Dnevnik*, ad 10.IX.1951, opisuje nalaz kao “*obrađen životinjski (veprov ?) zub*”.
- 8 Grumeni olova nađeni “*uz lijevo bedro kraj zdjelice*” (*Dnevnik*, ad 27.VIII. 1953); AMZ S-2799.
- 9 U terenskoj dokumentaciji označen kao “*grumen izgorenog željeza*” zatečen “*kraj lijevog koljena*” (*Dnevnik*, ad 31.VIII. 1953; *Zapisnik*, br. 416/2.IX.1953); AMZ S-2843.
- 10 Bez podatka u *Dnevniku*; AMZ S-2925.
- 11 Bez podatka u *Dnevniku*; AMZ S-2929.
- 12 *Dnevnik* 26.VIII.1952; AMZ S-2928 (čavao).
- 13 Parožak, odbojak; bez podatka u *Dnevniku*; AMZ S-2932.
- 14 Drška; bez podatka u *Dnevniku*; AMZ S-2933.
- 15 Bez podatka u *Dnevniku*; AMZ S-2923.
- 16 *Dnevnik*, ad 21.VIII.1952, opisuje nalaz kao “*dva fragmenta modelirane pečene zemlje nepoznate funkcije (po svoj prilici dijelovi prethistorijskog žrtvenika)*”.
- 17 Polovica dvodijelnog kalupa, kamen; *Dnevnik*, ad 16. IX. 1952, opisan kao “*kalup za perlice*”; AMZ 2931.
- 18 Nađen “*kraj glave*” (*Dnevnik*, ad 7.IX.1951) ili “*iznad glave*” skeleta (*Zapisnik*, br. 13/12. IX.1951); AMZ S-2434.
- 19 Nađen “*na lijevoj strani uz stopalo*” (*Dnevnik*, ad 12.VIII. 1952); AMZ S-2652.
- 20 Očnjak; *Dnevnik*, ad 21.VIII.1953, navodi da je “*u polju c-d) 5. otk. sloja nađen je životinjski zub*”; AMZ P-17741.
- 21 Nađen u zasipu groba (*Dnevnik*, ad 17.VIII.1952; *Zapisnik*, br. 56/28.VIII.1952); AMZ S-2493.
- 22 Sjekutić svinje; nađen “*između bedrenih kostiju*”, *Dnevnik*, ad 25.VIII.1953; AMZ S-2708.
- 23 *Dnevnik*, ad 23.VIII.1952, nalaz opisuje kao “*dio kamene sjekire*”.
- 24 Željezni, drška odlomljena; *Dnevnik*, ad 23.VIII.1953; AMZ S-2921.
- 25 Bez podatka u *Dnevniku*; AMZ S-2927 (čavao), AMZ S-2926 (klin).
- 26 Bez podatka u *Dnevniku*; nađen “*uz lijevo bedro*” (*Zapisnik*, br. 136/ 16.IX.1952); AMZ S-2582.
- 27 Bez podataka u *Dnevniku*; nađena “*u blizini lijevog bedra*” (*Zapisnik*, br. 121/12.IX.1952; AMZ S-2570).
- 28 Nađen “*kraj lijeve šake*” (*Dnevnik*, ad 19.VIII. 1953); AMZ S-2702.
- 29 Ljuštura školjke unio, ulomak; bez spomena u *Dnevniku*; *Zapisnik*, br. 163/17.IX.1952, “*kraj nogu*” nađeni “*fragmenti sedefa (možda zaostalo od školjke?)*”; AMZ S-2603.
- 30 Sjekutić; bez podatka u *Dnevniku*; AMZ P-17741 (s apsolutnom dubinom nalaza).
- 31 Kost, obrađena, ulomak; *Dnevnik*, ad 26.VIII. 1953, opisuje predmet kao “*fragment obrađene kosti*” nađene “*kod nogu*”; bez podataka u Inv. AMZ (izgubljena ?).
- 32 Očnjak (2 kom) bez podatka u *Dnevniku*; AMZ P-17741 (s apsolutnom dubinom nalaza).
- 33 *Dnevnik*, ad 22.VIII.1952.
- 34 *Dnevnik*, ad 26.VIII. 1952, utege tkalačkog stana naziva grijalicama, a čavao opisuje kao “*gvozdeni predmet u obliku šila*”; AMZ S-2930) .
- 35 Parožak, odbojak; bez podatka u *Dnevniku*; nađen “*uz lijevu cjevanicu*” i označen kao “*koštani predmet neodređene funkcije*”, *Zapisnik*, br. 10/13.IX.1951; AMZ S-2429.
- 36 Očnjak svinje; nađen “*kraj desne karlice*” (*Dnevnik*, ad 12. VIII.1952); AMZ S-2640.
- 37 Rog jelena, obrađen; *Dnevnik*, ad 28.VIII.1952. (“...*nađen je obrađen rog od jelena.*”).
- 38 *Dnevnik*, ad 8.VIII. 1953, opisuje nalaz kao “*veliki životinjski zub*”.
- 39 *Dnevnik*, ad 10.VIII. 1953.
- 40 *Dnevnik*, ad 4.IX.1951, “*par kremenih artefakata*”, spominju se kao nalazi među dislociranom prethistorijskom keramikom starije i mlađe željeznodobne provenijencije.

Sl. 4 - Predmeti naseobinskog obilježja spomenuti u terenskoj dokumentaciji (*Dnevnik*; *Zapisnik*)
Objects with settlement characteristics mentioned in the field documentation (*Diary*; *Records*).

POPIS KRATICA

*	- tekst objavljen bez sažetka	gr.	- grob
▼	- dubina	Inv.AMZ	- Inventar Arheološkog muzeja u Zagrebu
AMZ P	- Arheološki muzej u Zagrebu, inventar Pretpovijesnog odjela	n.	- nota (= bilješka)
AMZ S	- Arheološki muzej u Zagrebu, inventar Srednjovjekovnog odjela	pnn	- predmet nepoznate namjene
		sj.	- sjever(ni dio bloka/sonde)
		Sl.	- slika
b.b.	- bez broja	s.v.	- sub voce
Br./br.	- broj	tab	- tabla
ca.	- circa	Z	- žarni grob

KRATICE ČASOPISA I SERIJA

ArchIug	- Archaeologia Iugoslavica, Beograd.
LjetopisJAZU	- Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb.
Thraco-Dacica	- Thraco-Dacica, Bucureşti.

POPIS LITERATURE

Balen 2002	J. Balen: Die Kostolac-Kultur in Kroatien. <i>Thraco-Dacica</i> XXIII/1-2, 153-170.
D.B-L 1996	D. Balen-Letunić: s.v. "Pretpovijesna razdoblja" u: Demo 1996, 91-92
Demo 1996	Ž. Demo: <i>Vukovar-Lijeva bara</i> . Katalog izložbe / Exhibition catalogue, Zagreb 1996.
Majnarić-Pandžić 1970	N. Majnarić-Pandžić: <i>Keltsko-latenska kultura u Slavoniji i Srijemu [Stand der Forschung keltisch-laténzeitliche Kultur in Slawonien und Sirmien]</i> . Acta Musei Cibalensis 2, Vinkovci 1970.
Majnarić-Pandžić 1994	N. Majnarić-Pandžić: Sjaj bronce i željeza u praskozorju povijesti [The Glitter of Bronze and Iron in the Dawn of History]. U: <i>Vukovar - vjekovni hrvatski grad na Dunavu [Vukovar - Eternal Croatian Town on the Danube]</i> . Ured. I. Karaman, Zagreb 1994, 65-80
Vinski 1955	Z. Vinski: Prethodni izvještaj o iskopavanju nekropole na Lijevoj bari u Vukovaru 1951., 1952. i 1953. godine [A preliminary report about the excavation of the cemetery at Lijeva bara in Vukovar] <i>LjetopisJAZU</i> 60, 1955, 231-255*
Vinski 1959	Z. Vinski: Ausgrabungen in Vukovar. <i>ArchIug</i> III, 1959, 99-109, Taf. XXXII-XXXIX.

SUMMARY

SETTLEMENT FINDS FROM THE LATE ENEOLITHIC AND
LATE IRON AGE STRATA IN THE FIELD DIARY OF THE
EXCAVATIONS AT VUKOVAR-LIJEVA BARA (1951-1953)

Key words: Vukovar, Lijeve Bara, prehistory, Copper Age, Late Bronze Age, Early Iron Age, Late Iron Age, Dalj Culture, Kostolac Culture, settlement hearths, settlement finds, Bijelo Brdo Culture.

Systematic archaeological excavations were performed at the site of Lijeve Bara in Vukovar in 1951-1953, when the remains of a prehistoric cemetery of the Dalj Culture of the late Bronze Age and early Iron Age and an early medieval graveyard belonging to the Bijelo Brdo Culture were thoroughly investigated (Vinski 1955: 235-238; Vinski 1959: 100-102). Although at the time of the first field survey and during the test excavations at the beginning of 1951 it was surmised "that a settlement of some other culture was also located on this terrain, and the possibility existed that in addition to these cultures, the remains of other as yet uncovered cultures had been located here" (Demo 1996: 29 and n. 67), only much later was the claim set forth in the professional literature about the actual and real existence of a very damaged and disturbed late La Tène settlement dated to the first centuries BC and AD (Majnarić-Pandžić 1970: 60, 118 n. 352), and in the end even a few settlement finds of the late Eneolithic Kostolac Culture were recognized and distinguished (D.B-L 1996: 91-92 no. 54a. 1 and 54b.2; Demo 1996: 31 and n. 75).

Basic data about the course of the excavations and the finds that were discovered are contained in the field diaries of all three archaeological campaigns (further: *Diary*), the grave records with orthogonal drawings of the great majority of the inhumation and cremation graves (further: *Grave Records*), and the truly numerous photographs of the graves, quadrants, and trenches. The field documentation was most exhaustive in noting data about the finds from the early medieval graveyard, and considerably less concentrated on data related to finds from the prehistoric cemetery, while finds from other archaeological periods give the impression of incidentally and superficially mentioned facts, without any more substantial observations, information, or interpretations.

In contrast to the archaeological remains of the Kostolac Culture whose traces are not specifically noted anywhere in the field documentation - only in one place are "fragments of a black slipped bowl with white encrustation" mentioned, attributed to the Vučedol Culture (*Diary*, 10.IX.1951) - the finds from the late Iron Age period are mentioned directly several times. The *Diary*, which is the basic source for this data, is consistent in the use of terms to designate the classification of an object to one of the two Iron Age periods, using the adjective *halštatski* (*Hallstatt*) to denote objects and finds from the early Iron Age, and the adjective *latenski* (*La Tène*) for objects and finds from the late Iron Age.

The late Iron Age finds discovered and recognized during the archaeological excavations and attributed in the *Diary* to the La Tène period come from 22 of a total of 116 completely or partially excavated quadrants and trenches (trenches A-P). In addition to these 22 quadrants, La Tène

finds were specifically mentioned 35 times: in 31 examples these were individual or unnumbered, whole or fragmentary finds of pottery vessels attributed to the La Tène period (88.57%), in three cases finds of fibulae (8.57%), and in a single case a La Tène sword was noted (2.86%). The pottery, most numerous among the La Tène finds from Lijeve Bara, was not described by the *Diary* in detail, but it was nonetheless defined as much as possible according to color, classified as gray, red, painted or polychromic pottery, and of decorative motifs on the pottery only examples of brushed decoration were noted and mentioned (**Fig. 1**).

The relative depth of the majority of finds of La Tène pottery was located at the level of the 3rd and 4th excavation strata (▼ *ca. 40-80 cm), and at the places where in addition to pottery an accretion is mentioned of ashes, burnt remains, bones, burnt soil or hearth remains, the level of the finds usually descended to the depth of the 4th and 5th excavation strata (▼ *ca. 80-100 cm) and in only one case was the find at the depth of the 6th excavation stratum (▼ *ca. 100-120 cm). The rare finds of La Tène pottery discovered in the 2nd excavation layer (▼ *ca. 20-40 cm) indicate the disturbance of the archaeological strata uncovered in individual sections of the site.

For 13 quadrants (59.09%), settlement remains or traces of them are mentioned along with finds of La Tène pottery, and sometimes other archaeological finds. Among the settlement remains, twice there were specific mentions of hearths accompanied by finds of ash and burnt remains (quadrant XI/10a,c-d) or burnt remains and fired earth beneath which was located "a flagging or paving made of fragments of La Tène pottery" (quadrant XV/3a,d). Other than the above, settlement remains and traces of ash, burnt remains, bones, and fired earth or daub are mentioned together with La Tène pottery in another 8 quadrants, and in the remaining three quadrants La Tène pottery is mentioned together only with the occasional prehistoric La Tène, or probably La Tène object (**Fig. 2**).

Other than the hearths discovered in blocks with finds of La Tène pottery (quadrants XI/10a-d and XV/ 3a,d), the field documentation specifically mentioned or described hearths another four times: three hearths are described in the *Diary* (quadrants V/5c-d, X/6, and XVI/8a-c), and one hearth could be noted only on the plan of the cemetery, where it was marked in the immediate vicinity of early medieval grave 121 (quadrant XIV/8). Other than these, settlement finds not termed as hearths can be recognized in the *Diary* at a few other places, where they were described as "a circular pottery flagging" or "a circular area paved with pottery" found at the feet of early medieval grave 183 (quadrant XV/12c), as an "amorphous layer of burnt remains, animal bones and fragments of prehistoric pottery", followed by "parts of daub" noted below the early medieval grave 399 (quadrant XV/4), as well as "several lumps of fired clay and tiny burnt bones" (quadrant XIII/4d), or as the quite undefined "traces of red fired earth" noted in a quadrant (quadrant XVI/9) that contained animal bones, fragments of pottery, broken vessels, and one microlith (**Fig. 3**).

The numerous hearths and remains of floors made of broken pottery vessels covered by packed and fired earth are not the only traces of settlement, although they are the most recognizable and in the field documentation most commonly described forms of settlement remains. Additionally, a series of objects can be attributed as settlement finds, sporadically mentioned in the documentation, but noted and gathered throughout the site from archaeological strata destroyed or disturbed by late Bronze Age and early medieval burials. A remaining element is the hardly scarce amount of objects found next to, above, below, or in general in the vicinity of medieval skeletons

or in the fill of their graves. The generally most common finds are represented by iron nails and animal teeth, as well as accumulations of slag, graphite, clumps of ore and various metals (lead, bronze), the occasional more or less entire object of everyday use (iron knife, iron spike, bone handle, pottery weights and spindle whorls, stone mold, stone axe, and flints), and several mostly fragmentary objects of unclear or unknown purpose. Only a few objects, such as the stone axe, can with considerable likelihood be related to the pottery products of the Kostolac Culture (terrine, cup) and this poorest known late Eneolithic stratum at Lijeva Bara (**Fig. 4**).

Translated by B. Smith Demo

1

2

3

Tab. 1

- 1 - Ostaci ognjišta s nalazima latenske keramike presječeni srednjovjekovnim gr. 392 (blok XV/3);
- 1 - Remains of a hearth with finds of La Tène pottery severed by medieval grave 392 (quadrant XV/3);
- 2 - Ognjište s ostacima lijepa i srednjovjekovnim gr. 318 i 313 u pozadini (blok V/5);
- 2 - A hearth with remains of house daub and the medieval graves 318 and 313 in the background (quadrant V/5);
- 3 - Ognjište s keramičkim utezima i srednjovjekovnim gr. 63, 69, 64, 95 i 94 uokolo (blok XVI/8).
- 3 - A hearth with pottery loom weights and medieval graves 63, 69, 64, 95, and 94 around it (quadrant XVI/8).

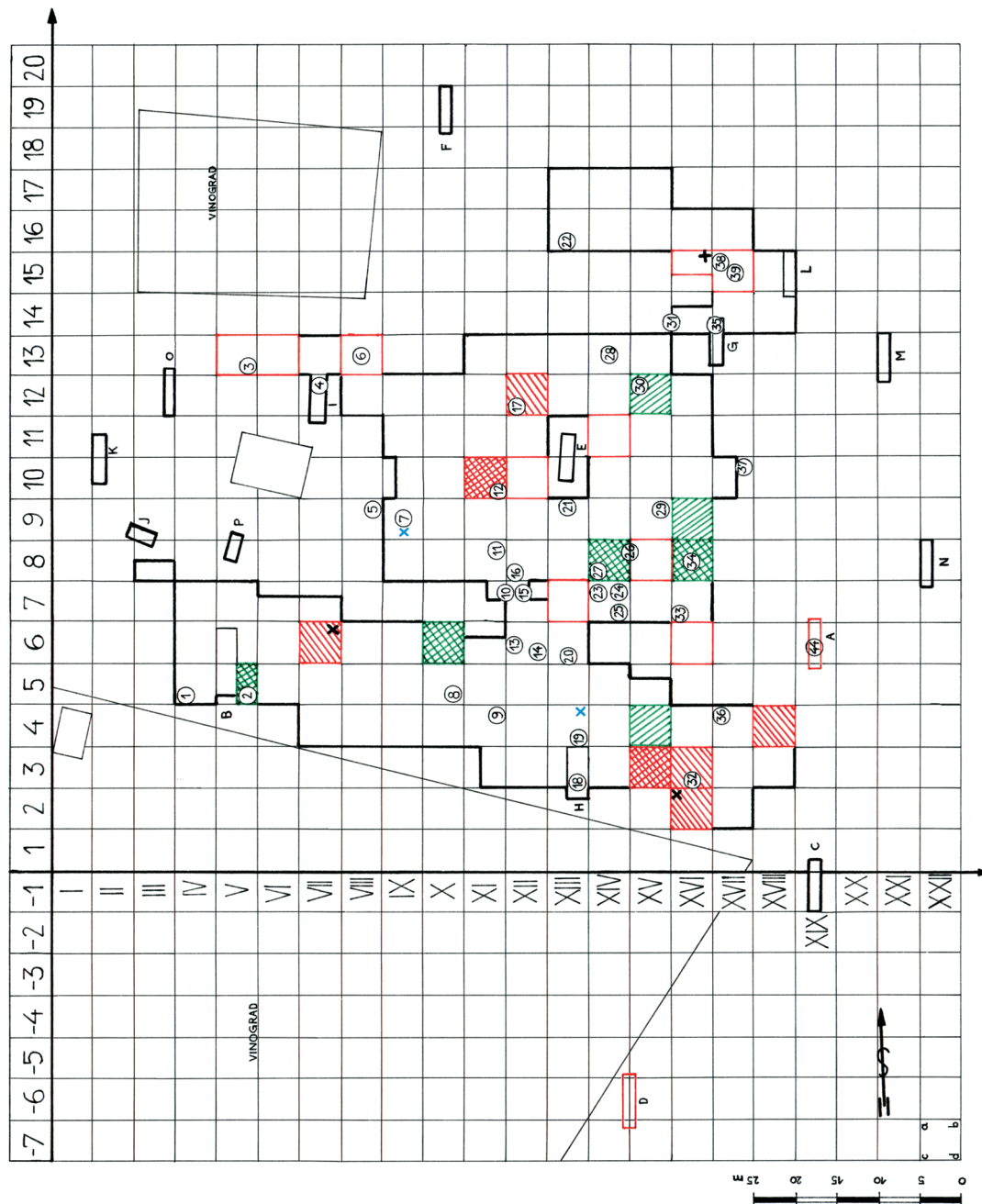
1

2

Tab. 2

- 1 - Prostor poploćen keramikom kod nogu skeleta iz srednjovjekovnog gr. 183;
- 1 - *An area paved with pottery by the feet of the skeleton from medieval grave 183;*
- 2 - Detalj poploćenja.
- 2 - *Detail of the paving.*

LEGENDA:

Nalazi razdoblja latena (prema podacima na sl. 1-2)

- blok s nalazima latenske keramike
- ognjište u bloku s nalazima latenske keramike
- nasebinski ostaci u bloku s nalazima latenske keramike
- latenska fibula (VII/6b; XVI/2a)
- latenski mač (XVI/15b)

Nasebinski nalazi neodređenog razdoblja (prema podacima na sl. 3)

- ognjište
- nasebinski ostaci

Nalazi kostolacke kulture (prema podatku u n. 11)

- terina (IX/9); šalica (XII/4b)

Pojedinačni predmeti (prema popisu na sl. 4)

- predmeti nasebinskog obilježja spomenuti u terenskoj dokumentaciji.

Plan I

Nacrt iskopavanja s prikazom blokovske mreže i sonde (prema: Vinski 1955) s ucrtanim mjestima nalaza latenske i kostolacke keramike, s nalazima ognjišta i drugim nasebinskim ostacima i s pojedinačnim nalazima predmeta spomenutih u terenskoj dokumentaciji (Dnevnik; Zapisnik).

Plan of the excavations with the network of quadrants and trenches (from: Vinski 1955) with the sites of discoveries of La Tène and Kostolac pottery, and finds of hearths and other settlement remains and individual finds of objects mentioned in the field documentation (Diary; Records).

